

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS
SPRENDIMAS

DĖL PUBLIKACIJOJE „KIEK VERTA ŽMOGAUS SAŽINĖ“ („BŪDAS ŽEMAIČIŲ“, 2007-01-19, NR. 5/1167) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2008 m. sausio 25 d. Nr. SPR-5
Vilnius

2007 m. rugpjūčio 6 d. žurnalistų etikos inspektorius gavo Arvydo Čejausko (toliau – pareiškėjas) skundą dėl publikacijoje „Kiek verta žmogaus sąžinė“ („Būdas žemaičių“, 2007-01-19, Nr. 5/1167) paskelbtos informacijos. Pareiškėjas nurodė, kad publikacijoje paskelbta informacija yra melaginga bei žeminanti jo garbę ir orumą. Pareiškėjas prašo įvertinti publikaciją, dėl nustatytų pažeidimų įspėti laikraščio „Būdas žemaičių“ vyriausiąją redaktorę bei pareikalauti paneigti tikrovės neatitinkančią, pareiškėjo garbę ir orumą žeminančią informaciją. Pareiškėjas taip pat prašo priimtą sprendimą paskelbti „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

Asmens garbė ir orumas yra neturtinės vertybės, kurios visuomenės informavimo priemonėse ginamos tuomet, kai yra nustatoma šių reikšmingų faktų visuma: 1) faktas, kad paskleistos žinios; 2) faktas, kad paskleistos žinios yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios yra žeminančio pobūdžio; 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės. Taigi garbės ir orumo gynimas siejamas su žeminančių, tikrovės neatitinkančių žinių paskleidimu. Paskelbtos informacijos paneigimas pagal Visuomenės informavimo įstatymo 44 straipsnį reiškia, jog galima reikalauti paneigti konkrečias garbę ir orumą žeminančias bei tikrovės neatitinkančias žinias, bet ne nuomones. Tuo tarpu reikalavimas paneigti nuomonę prieštarauja saviraiškos laisvės esmei. Todėl nagrinėjamu atveju žinios ir nuomonės atskyrimas yra teisiškai reikšmingas.

Tirdamas pareiškėjo skundą žurnalistų etikos inspektorius paaiškinimų kreipėsi į laikraščio „Būdas žemaičių“ vyriausiąją redaktorę Birutę Šneideraitienę. Ji nurodė, kad skundžiama publikacija buvo parašyta publikacijos herojei raštu kreipusis į redakciją ir papasakojus savo nusiskundimus pareiškėju. B. Šneideraitienė taip pat nurodė, kad bendru susitarimu tarpininkaujant advokatui Vidui Peikšteniui buvo sutarta dėl publikacijos „Teismas teisia – žmonės vertina“ paskelbimo.

Išnagrinėjęs pareiškėjo skundą, žurnalistų etikos inspektorius
n u s t a t ė:

Pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnį žinia – visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas faktas ar tikri (teisingi) duomenys. Žiniai yra taikomi griežtesni turinio reikalavimai, kurie yra siejami su galimybe patikrinti paskelbtų žinių turinio pagrįstumą. Todėl teiginio „<...> gal ši liūdna istorija apsaugos kitą žmogų nuo sukčiaus žabangų <...>“ dalyje „<...> nuo sukčiaus žabangų <...>“ paskelbta informacija gali būti patikrinama įrodymo priemonėmis, todėl yra laikytina žinia. Sprendžiant, ar viešai paskelbtos žinios žemina garbę ir orumą, žinotina, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimo Nr. 16 punkte nustatyta, jog žeminančia laikytina neatitinkanti tikrovės žinia, kuri įstatymo, moralės, paprotinių normų laikymosi požiūriu pažeidžia asmens garbę ir orumą, gerą vardą visuomenėje. Tai klaidinga ir asmenį diskredituojanti informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį, nesąžiningą gamybinę-ūkinę, komercinę veiklą ir pan. Paskleistos informacijos žeminantis pobūdis nenustatinėjamas, kai žodis ar jų junginiai yra akivaizdžiai žeminantys. Teiginiai: „vagis“, „sukčius“ ir pan. visuomenėje suprantami vienareikšmiškai ir jų paskleidimas protingam, moraliam žmogui sukelia neigiamą nuomonę apie asmenį. Vadovaujantis minėto nutarimo nuostatomis laikraščio publikacijoje paskelbus publikacijos herojės žodžius pareiškėją apibūdinančius kaip „sukčius“ buvo paskleista

pareiškėją žeminanti informacija. Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 2 dalis draudžia platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią, įžeidžiančią žmogų, žeminančią jo garbę ir orumą. Nagrinėjamu atveju viešosios informacijos rengėjas, įgyvendindamas teisę skleisti informaciją, šios teisės nesuderino su kito asmens neturtinėmis teisėmis, tuo pažeisdamas pareiškėjo garbę ir orumą.

Reikalavimas paneigti paskelbtą žinią yra siejamas su žinios neatitikties tikrovei faktui. Pareiškėjo pateiktoje teismo civilinės bylos Nr. 2-284-636/2007 nutarties kopijoje yra konstatuotas skolos pripažinimo, o ne baudžiamojo nusikaltimo, atitinkančio sukčiavimo sudėties požymius, įvykdymo ar neįvykdymo, faktas. Kadangi žurnalistų etikos inspektorius neturi kompetencijos vertinti, ar konkreti viešai paskelbta informacija atitinka tikrovę, todėl iš viešosios informacijos rengėjo negali reikalauti paskelbtą žinią paneigti. Be to, 2007-07-13 laikraštyje „Būdas žemaičių“ buvo paskelbta publikacija „Teismas teisias – žmonės vertina“, kurioje yra aprašoma pirmiau minėta pareiškėjui palanki teismo nutartis dėl skolos priteisimo.

Pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnį nuomonė yra visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintis arba komentaras apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nuomonė gali remtis faktais, pagrįstais argumentais ir paprastai ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiamas sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepian ir neiškreipian faktų ir duomenų. Todėl teiginiai „<...> Esu pati kalta, patikėjusi pačiu nesąžiningiausiu žmogumi, kokį man teko sutikti gyvenime <...>“; „<...> Jaučiuosi apgauta, apvogta ir pažeminta <...>“; „<...> kuris iš judviejų akiplėšiškai pardavė sąžinę <...>“ negali būti patikrinti įrodymo priemonėmis, todėl laikytini kritiškais nuomonėmis.

Žurnalistų etikos inspektorius, atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 2 dalies 1 punktu, 3 dalimi,

n u s p r e n d ė:

1. Įspėti viešosios informacijos rengėją – UAB „Žemaitijos leidyba“ dėl Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 2 dalies pažeidimo, padaryto publikacijoje „Kiek verta žmogaus sąžinė“ („Būdas žemaičių“, 2007-01-19, Nr. 5/1167) paskelbiant informaciją apie pareiškėją.

2. Paskelbti sprendimą „Valstybės žinių“ priede „Informaciniai pranešimai“.

3. Išsiųsti sprendimo kopiją UAB „Žemaitijos leidyba“ direktorei, laikraščio „Būdas žemaičių“ vyriausiajai redaktorei ir pareiškėjui.

Žurnalistų etikos inspektorius sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo dienos.

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

ROMAS GUDAITIS